

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: ΜΕΤΑ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ.
ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΗΜΑ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΣΤΟ
ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΣΟΥΒΕΝΙΡ:ΧΡΗΣΤΙΚΑ
ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

ΣΑΡΗΣΑΒΒΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

A.M.0018

Φορέας: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Τμήμα :Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Διευθυντής(επιβλέπων καθηγητής): Αλέξανδρος Ψυχούλης

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΚΕΝΤΗΜΑ
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΟ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΟΥΒΕΝΙΡ:
ΧΡΗΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

Ευχαριστώ τον πατέρα μου
για τη ψυχολογική
και οικονομική στήριξη
σε ολόκληρη την διάρκεια
των σπουδών μου.

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
SYNOPSIS	11
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	13
ΣΟΥΒΕΝΙΡ	15
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ	17
ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ ΣΟΥΒΕΝΙΡ	19
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ	21
Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ	32
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ.....	36
Βιβλιογραφία.....	43

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας έχει στόχο την καλλιτεχνική παραγωγή μιας συλλεκτικής σειράς σουβενίρ με την εφαρμογή της τεχνικής του κεντήματος πάνω σε αυτά. Το κάθε σουβενίρ εμπνέεται από τα εκθέματα των Μουσείων που έχουν επιλεγεί για τη δημιουργία μίας μοναδικής συλλογής. Γίνεται μια προσπάθεια να δοθούν οι ορισμοί του τουρισμού και του σουβενίρ. Εξετάζεται και παρουσιάζεται ο ρόλος δημοφιλών μουσείων και ιδιαίτερος των πωλητηρίων τους. Ειδική μνεία γίνεται στους σύγχρονους Έλληνες σχεδιαστές σουβενίρ, που είναι καταξιωμένοι στο χώρο των τουριστικών πωλήσεων. Έπειτα, παρατίθενται τα αποτελέσματα της διαδικτυακής έρευνας για τα σουβενίρ, που διεξήγαγα. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα. Εξηγούνται οι λόγοι επιλογής του κεντήματος, και παρουσιάζεται συνοπτικά η ιστορία του. Τέλος, οδηγούμαστε στην ανάλυση της δημιουργικής διαδικασίας παραγωγής και την ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας.

SYNOPSIS

The elaboration of thesis aims at the artistic production of collectible series of souvenirs by applying the embroidery technique to them. Each souvenir is inspired by the exhibits of the chosen Museums for the creation of a unique collection. An attempt is made to give the definitions of tourism and souvenir. The role of popular museums and their sales vouchers is examined and presented. Special attention is given to contemporary, Greek, souvenir designers, who are well-known about their work and they also have a remarkable presence in the souvenir market. Then, I put forward the results of the internet research about the souvenirs that I analyzed and finally led me to the choice of applying on souvenirs the embroidery technique. For the embroidery also, a briefly history is presented. In the ending, I am conducting the creative process of production and the completion of thesis.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Πραγματικά η εκπόνηση αυτής της διπλωματικής ήταν ένα από τα πιο ακραία πράγματα που έχω κάνει ποτέ!

Στο μεταπτυχιακό αυτό αν εντρύφησα σε κάτι αυτό είναι τα λόγια του Τζον Λένον: «Η ζωή είναι αυτό που συμβαίνει, όταν εσύ είσαι απασχολημένος με άλλα σχέδια». Η παραπάνω φράση ευτυχώς δεν μεταφράστηκε στο μυαλό μου ως: «Κατερίνα, σταμάτα να κάνεις σχέδια», αλλά «Κατερίνα μάθε να είσαι ευέλικτη». Τα αποτελέσματα ήταν να εφαρμόσω αυτήν την τελευταία φράση σε όλη την υπόλοιπη ζωή μου εκτός της διπλωματικής εργασίας.

Ήρθε μέσα στο χάος των εξελίξεων το πλήρωμα του χρόνου. Ήρθε η στιγμή να γράψω και να κατασκευάσω αυτή τη διπλωματική έρευνα που κρατάτε στα χέρια σας. «Η διπλωματική πρέπει να γίνει» μια νέον ταμπέλα αναβοσβήνει στο μυαλό μου. Πώς να γίνει όμως; Ποιος θα είναι ο τίτλος; Τι θέλω να ερευνήσω; Όχι και τόσο ρητορικά ερωτήματα, αλλά, σίγουρα ακραία πεζές, τετριμμένα φιλοσοφικές και ίσως απλοϊκές απαντήσεις, οι οποίες καταλήγουν πάντα στα υπαρξιακά ερωτήματα «Ποιοι είμαστε; Πού πάμε; Από πού ερχόμαστε;» Ερωτήματα που όλοι έχουμε. Αν κάτι θα ήθελα να ερευνήσω όμως αυτό είναι « Η

καταγωγή και η κατάληξη της ύπαρξης μας». Μάλλον είμαι σε λάθος μεταπτυχιακό, σκέπτομαι. Δυστυχώς, δεν υπήρξα ποτέ αρκετά καλή στα μαθηματικά για γίνω αστροφυσικός και να δώσω μαθηματικές λύσεις στις αναζητήσεις μου. Ωστόσο, ζωγράφισα πάντα καλά και έγινα μια εικαστικός, με βιομηχανικές αναζητήσεις που κατέληξε στο **ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: ΜΕΤΑ-ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ. ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ.**

Οπότε τι αναζητώ; Αναζητώ την καταγωγή, το ταξίδι και την κατάληξη του. Απαντήσεις που πλαισιώνονται από την αστροφυσική, τη φιλοσοφία και τη βιομηχανική επανάσταση.

Αλλά επειδή η μόνη μου σχέση με την αστροφυσική είναι το γεγονός ότι μικρή ήθελα να γίνω αστροναύτης και γενικότερα πιστεύω ότι η καταγωγή είναι ένα τυχαίο γεγονός, θα σταθώ περισσότερο στη φιλοσοφική μου αναζήτηση. Η τελευταία υπήρξε μακρά και αντιφατική στην πορεία της ζωής μου. Ωστόσο, κάποτε εντελώς ασυναίσθητα εντυπώθηκε στη μνήμη μου ο *flâner* του Σαρλ Μπωντλέρ, ο οποίος τυγχάνει να γεννιέται στην κορύφωση της βιομηχανικής επανάστασης. Αρχίζει να δημιουργείται μια συνοχή στην πορεία της αναζήτησής μου.

Κατά την κορύφωση της βιομηχανικής επανάστασης το 19^ο αιώνα, ο αγροτικός πληθυσμός κάνει μια μαζική μετεγκατάσταση στο Παρίσι. Η πόλη του Παρισιού γίνεται πια μεγαλούπολη. Μαζί με την αύξηση του πληθυσμού έχουμε την ανάπτυξη του τραμ. Υπάρχει ανάπτυξη του σιδηροδρόμου. Δημιουργούνται τα Μεγάλα Μαγαζιά (1). Οι στοές του Παρισιού γεμίζουν με εμπόρους. Ο Σαρλ Μπωντλιέρ εμπνέεται και γεννά πνευματικά τον *flâner*. Ο *flâner* είναι αυτός που περιπλανιέται χωρίς κάποιο σκοπό. Είναι υπηρέτης του φευγαλέου και του απροόπτου. Ταξιδεύει μέσα στην ίδια του την πόλη. Μια πόλη που εξελίσσεται και εξελίσσει το *flâner* πια μετά-μοντέρνο.

Άρα οδηγούμαι στο ταξίδι του μετά-μοντέρνου ανθρώπου και μέσα στην πόλη και έξω από αυτήν. Αν και το ταξίδι είναι στην ανθρώπινη φύση. Αν και το ταξίδι έχει επηρεάσει την εξελικτική μας πορεία. Αν και πάντα το εμπόριο ευνοούσε την ανταλλαγή των προϊόντων παράλληλα υπήρχε και ανάγκη

να φέρουμε μαζί μας ένα κομμάτι από κάποιο διαφορετικό τόπο που επισκεπτόμασταν, ένα κομμάτι προσωπικό, νοσταλγικό συνδεδεμένο με αναμνήσεις και εμπειρίες, οι οποίες δεν έχουν σχέση με την καθημερινότητα. Πριν προσπαθήσουμε να ορίσουμε το σουβενίρ, θα κάνουμε μια μικρή ιστορική αναδρομή στις απαρχές του τουρισμού (2). Ο τουρισμός είναι η πράξη του να ζεις μακριά από το σπίτι σου για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, επιδιώκοντας την αναψυχή, τη χαλάρωση και την ευχαρίστηση με τη χρήση εμπορικών υπηρεσιών.

Ο τουρισμός ξεκινά το 17^ο αιώνα στη Δυτική Ευρώπη αν και έχει καταβολές από την κλασική αρχαιότητα. Διακρίνεται για την ασφαλή περιπέτεια σε έναν άγνωστο τόπο. Ενισχύθηκε το 19^ο αιώνα από τις καινοτομίες στον τομέα των μεταφορών. Βίωσε την απόλυτη παγκοσμιοποίηση του, αλλά και τον εκδημοκρατισμό του τον 20^ο αιώνα με τις αερομεταφορές.

ΣΟΥΒΕΝΙΡ

Μέσα λοιπόν στο πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο του τουρισμού θα προσπαθήσω να ορίσω το σουβενίρ με βάση τα υλικά χαρακτηριστικά του. Έπειτα θα εξετάσω τη σημασία της μνήμης και του χρόνου και τις κοινωνικές σχέσεις που διέπουν το σουβενίρ.

Σε πολλά λεξικά η λέξη σουβενίρ ορίζεται ως «ενθύμιο, αναμνηστικό» (3). Η παραπάνω περιγραφή δεν προσδιορίζει τον τόπο παραγωγής του αντικειμένου, από ποια υλικά παράγεται ή τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται. Ωστόσο, το σουβενίρ αναδεικνύεται ως ένα αντικείμενο που σηματοδοτεί και υπενθυμίζει το τέλος ενός μνημείου, μιας εμπειρίας, ενός γεγονότος ή ενός τόπου.

Θα μπορούσαμε να διαχωρίσουμε το σουβενίρ σε δυο κατηγορίες. Η μια είναι το σουβενίρ του τόπου επίσκεψης. Η άλλη, το σουβενίρ ως σύμβολο της ανάμνησης ενός γεγονότος. Συχνά οι δυο κατηγορίες αλληλοκαλύπτονται.

Το σουβενίρ συχνά μπορεί να είναι ένα ευτελές και μαζικά παραγόμενο αντικείμενο, κακοφτιαγμένο, στα όρια του kitsch (4). Το σουβενίρ όμως αποκτά αξία στη σχέση του με τον κάτοχο του. Αποτελεί για τον ιδιοκτήτη του ένα σύμβολο που αντιμάχεται το παρελθόν καθώς είναι συνδυασμένο με την αφήγηση εμπειριών. Τα μαζικά σουβενίρ υπάρχουν όπου βρίσκεται και ο μαζικός

τουρισμός. Μπορούν να αποκτήσουν ακόμα και συλλεκτικές ιδιότητες. Με τις παραπάνω ιδιότητες κάνουν τους ιδιοκτήτες τους να νιώθουν ακόμα πιο ξεχωριστοί. Για παράδειγμα, ένα πολύ κλασσικό σουβενίρ είναι οι γυάλινες μπάλες χιονιού που μέσα τους φιλοξενούν κάθε λογής αρχιτεκτονικά μνημεία, αντικείμενα πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στοιχεία κουλτούρας από επετειακές ή θρησκευτικές εκδηλώσεις από ολόκληρη την υφήλιο. Σαν τη γυάλινη μπάλα χιονιού υπάρχουν οι ταχυδρομικές κάρτες (καρτ-ποστάλ) και οι μαγνήτες για το ψυγείο. Αντικείμενα που είναι χαρακτηριστικά για το ελάχιστο κόστος και την εύκολη μεταφορά τους, μπορούν βέβαια να αποτελέσουν και αντικείμενα συλλεκτικού χαρακτήρα. Δημιουργείται με αυτές τις συνθήκες ένας τουριστικός καταναγκασμός. Σε κάθε επόμενο ταξίδι ο κάτοχος των παραπάνω προϊόντων αυθυποβάλλει την αγορά του εκάστοτε αντικείμενου στο επόμενο ταξίδι του, προκειμένου να ενισχύσει τη συλλογή του. Ο Christopher Steiner (5) αναφέρει στο βιβλίο του : «Εξετάζοντας το πλαίσιο των άλλων τρόπων μαζικής παραγωγής –η κυκλοφορία της λαϊκής τυποποιημένης εικονογραφίας, ο πολλαπλασιασμός των φθηνών βαμβακερών υφασμάτων στη βιομηχανική επανάσταση ή η χαρακτηριστικότητα της σειράς των μετά-μοντέρνων δικτύων

πολιτιστικής έκφρασης-η λογική του τουρίστα στη βιομηχανία, μπορεί να θεωρείται ότι στηρίζεται σε ευρύτερες συζητήσεις πολιτιστικών αληθειών και αυθεντικότητας που τυπικά σφυρηλατούνται στη σχέση παραγωγής και κατανάλωσης στις μαζικές πολιτιστικές αγορές.»

Πέραν αυτής της λογικής, το να συλλέγεις κατά αυτόν τον τρόπο, να αγοράζεις δηλαδή, το ίδιο αντικείμενο μαζικής παραγωγής, από διαφορετικούς προορισμούς, διευρύνεις την αφήγηση των αντικειμένων σου, άρα και του ίδιου σου του εαυτού. Ο τουρίστας νιώθει μια προσωπική εξέλιξη και μια ψυχολογική ευχαρίστηση κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, το οποίο τον ανανεώνει και η απόκτηση αντικειμένων από τη διαφορετική

εμπειρία συντηρεί αυτήν την αίσθηση στις επαναλαμβανόμενες πρακτικές της καθημερινότητας, κρατώντας ζωντανή την ελπίδα του επόμενου ταξιδιού.

Όλα τα σουβενίρ που αγοράζει ο τουρίστας ανήκουν σε μια συλλογή με κοινό γνώμονα το συλλέκτη, ο οποίος χαράζει στη μνήμη την προέλευση και την ιστορία των αντικειμένων. Ο τυπικός συλλέκτης αναπτύσσει την ατομική του συλλογή σταδιακά. Η συλλογή διαμορφώνεται με βάση τον οικονομικό του προϋπολογισμό, την προσωπική αίσθηση της αισθητικής και τις μεμονωμένες προτιμήσεις του. Ο τουρίστας-συλλέκτης ακολουθεί άθελα του τη συλλεκτική λογική των μουσείων.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα σκεπτόμουν ότι πολλά μουσεία στην Ελλάδα δε φιλοξενούν μόνο μεγαλειώδη αγάλματα και τμήματα ιστορικών μνημείων, αλλά φιλοξενούν και μια πληθώρα αντικειμένων καθημερινής πρακτικής της αρχαιότητας.

Ωστόσο, το κάθε μουσείο έχει διαφορετικούς σκοπούς. Όπως το αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης εξυπηρετεί διαφορετικούς στόχους από το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης και το μουσείο Μπενάκη αντίστοιχα να έχει ένα εντελώς διαφορετικό πλάνο.

Στο αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης (6) έχει γίνει μια προσπάθεια να παρουσιαστεί η αρχαιότητα, όχι αυστηρά χρονολογικά, αλλά να αποδοθεί η αίσθηση της αρχαιότητας με τη χρήση πολυμέσων. Οπότε, ο θεατής αυτόματα προσδιορίζει τη σημαντικότητα των εκθεμάτων που βλέπει σύμφωνα με την αλληλεπίδραση που έχει μεταξύ τους. Το πωλητήριο όμως δεν παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία σε πρωτότυπα ή τεχνολογικά αντικείμενα που θα ταίριαζαν στην αναθεωρημένη αισθητική και άποψη του μουσείου.

Το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης (7) από την άλλη μεριά δημιουργήθηκε για να δέσει με αρμονία με τον ίδιο τον Παρθενώνα και στόχος του είναι να συνδέσει τα εκθέματα με τον αρχαιολογικό χώρο. Για παράδειγμα, δεν τονίζει ιδιαίτερα κάποια από τα αρχαϊκά

αγάλματα. Τα αγάλματα είναι διάσπαρτα στο χώρο έτσι, ώστε ο επισκέπτης να έχει μια ιδέα της εικόνας του χώρου γύρω από τον Παρθενώνα στα αρχαϊκά χρόνια. Γενικότερα, δίνεται έμφαση στα αρχαϊκά και στα κλασικά χρόνια παραλείποντας εσκεμμένα πληροφορίες με τις μεταγενέστερες εποχές της Ακρόπολης. Ο Χαμιλάκης αναφέρεται στον επιλεκτικό «καθαρισμό». (8) Ουσιαστικά, υπάρχει έμφαση στην κλασική εποχή, ενώ απουσιάζει οτιδήποτε μεταγενέστερο δημιουργώντας μια αίσθηση δέους γύρω από την συγκεκριμένη περίοδο. Αντίστοιχα, στο πωλητήριο επιλέγονται κοσμήματα, παιχνίδια, είδη πολυτελείας και εποχιακά είδη τα οποία συνυπάρχουν αρμονικά κάτω από την ομπρέλα της σύγχρονης καθαρής σχεδίασης.

Κατά την άποψη μου, το πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη (9) γενικά προάγει τους νέους σχεδιαστές και τις πρωτότυπες ιδέες τους. Κάτω από τη μεγάλη γκάμα των εκθεμάτων του μουσείου· καλλιτέχνες, κεραμίστες και κάθε λογής σχεδιαστές δημιουργούν με βάση τις συλλογές του, στο φιλόξενο περιβάλλον του πωλητηρίου μπορούν να αναδείξουν και τις προσωπικές τους δημιουργίες. Με αυτόν τον έξυπνο τρόπο ο πολυσυλλεκτικός χαρακτήρας του Μουσείου Μπενάκη αντικατοπτρίζεται και στο πωλητήριο του.

Συμπερασματικά, πιστεύω, ότι τα μουσεία λειτουργούν και ως εμπορικοί χώροι, όχι απλά ως χώροι αναμνήσεων ενός έθνους και χώροι θαυμασμού τέχνης άλλων πολιτισμών. Τα πωλητήρια είναι σημαντικά, γιατί

πέρα από την εναλλαγή των συλλογών τους με μόνιμες και εποχιακές εκθέσεις είναι αυτά που πιθανόν με την ανανέωση τους να ξαναφέρουν τον επισκέπτη στο μουσείο.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΕΣ ΣΟΥΒΕΝΙΡ

Κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού παρακολουθήσαμε ένα σεμινάριο στο Μουσείο Μπενάκη με την Κωνσταντία Μάνθου για το πώς μπορούμε να εμπνευστούμε από τα εκθέματα του μουσείου και να παρουσιάσουμε με βάση αυτά νέα αντικείμενα βιομηχανικού σχεδιασμού. Κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου σχεδίασα και κατασκεύασα μια σειρά κεντημένων μπαλωμάτων για ρούχα. Γρήγορα, όμως αντιλήφθηκα ότι αυτό δεν θα είχε μέλλον στο πωλητήριο του Μουσείου Μπενάκη. Έτσι, μετέτρεψα το προϊόν μου σε ένα σετ σουβέρ, το οποίο εν τα τέλει οδηγήθηκε σε μια μαζική παραγωγή και πουλήθηκε στο πωλητήριο.

Αναρωτήθηκα και έψαξα τι κάνουν οι υπόλοιποι σχεδιαστές σουβενίρ στην Ελλάδα, πως σχεδιάζουν, πως και που παράγουν τα προϊόντα τους, από πού εμπνέονται και ποιοι είναι οι πελάτες τους.

Το πρώτο πράγμα που βρήκα ότι υπάρχει μετά την έρευνα μου στο αχανές διαδίκτυο είναι το ohsosouvenir.com (10) (11), το οποίο είναι ένα site που φιλοξενεί το αναθεωρημένο Ελληνικό σουβενίρ. Όλα όσα θυμίζουν Ελλάδα είναι εκεί. Μέσα στην περιήγησή μου στο site διαπίστωσα ότι η πληθώρα των σχεδιαστών εμπνέονται από ένα

συγκεκριμένο αντικείμενο ή παράδοση του τόπου έχοντας τη σχεδιαστική τους υπογραφή σε μια ευρύτερη γκάμα προϊόντων. Πολλοί από αυτούς φροντίζουν τα έργα τους να είναι ελληνικής κατασκευής και από ελληνικές πρώτες ύλες. Και με τα δικά τους λόγια: «Για εμάς 80 και πλέον Έλληνες σχεδιαστές, από όλο το φάσμα του ντιζάιν, προσδιορίζουν εκ νέου το ενθύμιο, ως αντικείμενο υψηλής αισθητικής, ανατρέποντας τα φολκλόρ στερεότυπα και εισάγοντας μια νέα ελληνική ταυτότητα. "It's all, oh so souvenir to me"».

Το δεύτερο πράγμα που με εντυπωσίασε είναι πραγματικά μια εξίσου σπουδαία δουλειά που συνδυάζει τη γραφιστική και το σουβενίρ σε μεγάλη κλίμακα. Είναι η δουλειά της Plexiartshop (12), πρωτοπόρος στον τομέα των εξελιγμένων γραφικών εφαρμογών. Η εταιρία αυτή εντός του Ελλαδικού χώρου σχεδιάζει, παράγει και εμπορεύεται μικρά χρηστικά αντικείμενα τέχνης, τα οποία κατασκευάζει για οργανισμούς, ιδρύματα και μουσεία. Δημιουργεί μια σειρά αντικειμένων που ο τουρίστας-αγοραστής μπορεί να συλλέξει με τις επισκέψεις του στους συγκεκριμένους χώρους. Η εταιρία έχει μια συγκεκριμένη αισθητική και παρέχει στο

σύγχρονους σχεδιαστές τη δυνατότητα να εφαρμόσουν πάνω σε αυτήν την αισθητική τα δικά τους σχέδια που επιθυμούν. Οι πρώτες ύλες της εταιρίας δεν είναι ελληνικές. Είναι αυθεντικό γαλλικό πλεξιγκλάς και μελάνια βινυλίου αποτύπωσης. Χρησιμοποιώντας την τεχνική της μεταξοτυπίας πάνω πλεξιγκλάς σε δημιουργεί από μπρελόκ μέχρι ταμπέλες εσωτερικών χώρων, δημοσίων και ιδιωτικών κτιρίων, για παράδειγμα νοσοκομείων. Προσφέρει στην ουσία εξατομίκευση στην παραγωγική διαδικασία και αλλάζει κατά κάποιο τρόπο το ρόλο του σύγχρονου σχεδιαστή.

Συμπερασματικά, από τη μια έχουμε μια ομάδα 80 σύγχρονων σχεδιαστών σουβενίρ που απευθύνονται σε καταστήματα ειδών σουβενίρ σε ολόκληρη τη χώρα, αλλά και στο διαδίκτυο. Εμπνέονται από την παραδοσιακή ελληνική κουλτούρα και τις Ελληνικές μανιέρες (οτιδήποτε θεωρείται πώς έχει ελληνικό χαρακτήρα). Ο

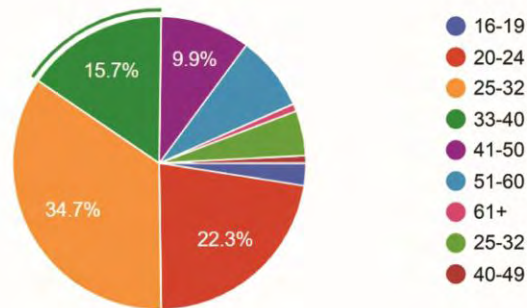
κάθε ένας σχεδιαστής υπηρετεί αποκλειστικά και μονό τη δική του αισθητική. Επιλέγουν οι περισσότεροι την ελληνική κατασκευή, ακόμα και στις πρώτες ύλες. Από την άλλη μεριά έχουμε μια γραφιστική επωνυμία, που ναι μεν χρησιμοποιεί συγκεκριμένη φόρμα, αλλά παρέχει παράλληλα εργαλεία εξατομίκευσης στους σχεδιαστές που επιλέγουν να συνεργαστούν με την επωνυμία, ενώ σχεδιάζει και παράγει και η ίδια η εταιρία. Ακολουθεί τη στρατηγική των άμεσων πωλήσεων καθώς και μέσω τρίτων φορέων, χονδρεμπόρων και λιανοπωλητών. Αναζητώ λοιπόν ένα μετά-βιομηχανικό σχεδιαστή και μια σειρά προϊόντων που θα πηγαίνει αυτές τις πρακτικές ένα βήμα παρακάτω. Οπότε αποφάσισα να διεξάγω μια διαδικτυακή έρευνα για να δω και την οπτική γωνία του Ελληνικού αγοραστικού κοινού, και να πάρω τις αποφάσεις μου.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ

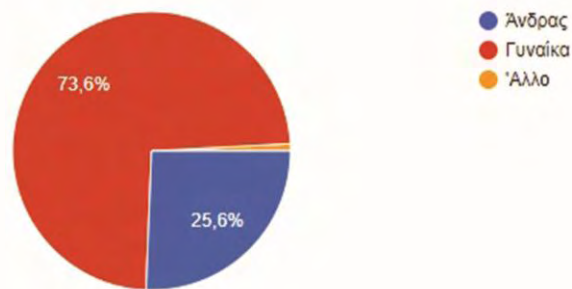
Ηλικία

121 responses

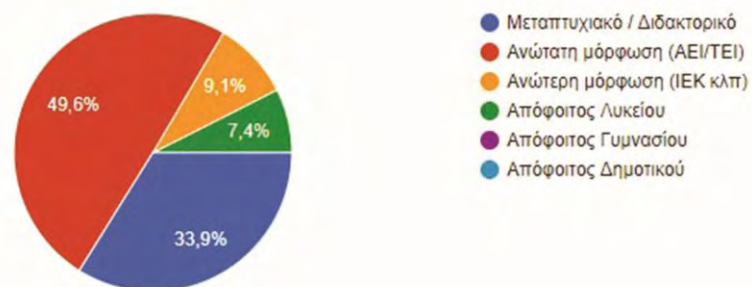
Φύλο

121 απαντήσεις

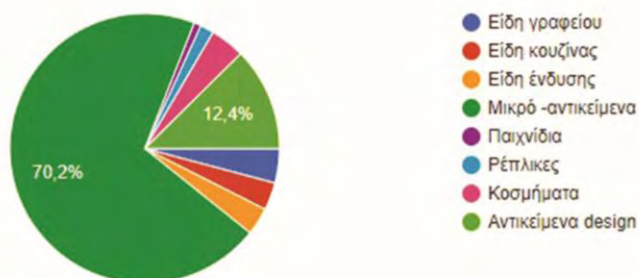
Μορφωτικό επίπεδο

121 απαντήσεις

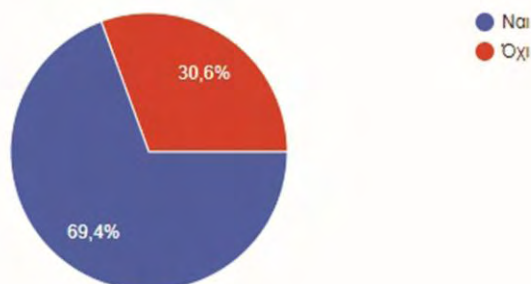
Τι είδους σουβενίρ αγοράζετε ;

121 απαντήσεις

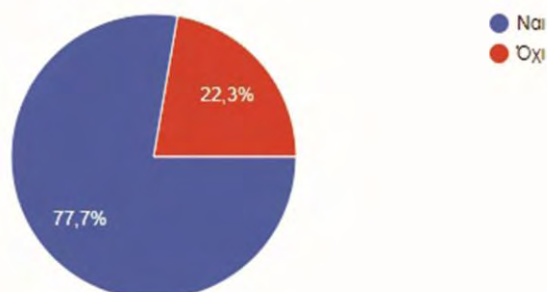
Αγοράζετε σουβενίρ από Μουσεία ;

121 απαντήσεις

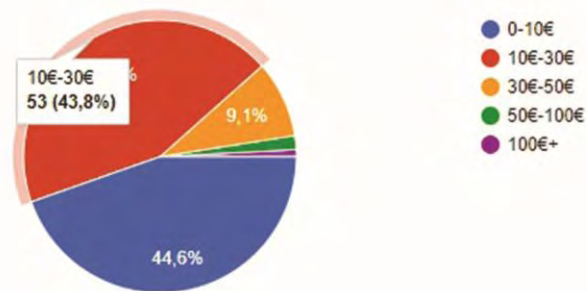
Θα αγοράζατε σουβενίρ από Μουσείο εντός Ελλάδας;

121 απαντήσεις

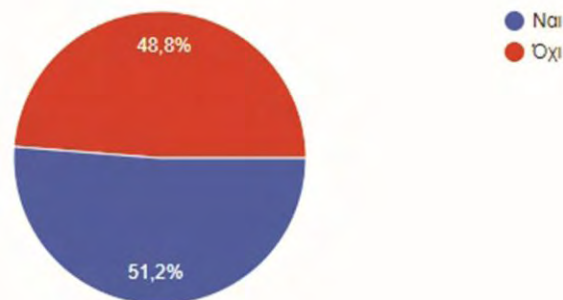
Πόσα χρήματα διαθέτετε για αγορά σουβενίρ;

121 απαντήσεις

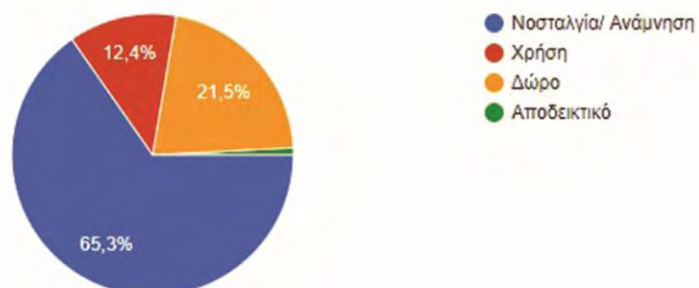
Σας ενδιαφέρει η χώρα παραγωγής του σουβενίρ ;

121 απαντήσεις

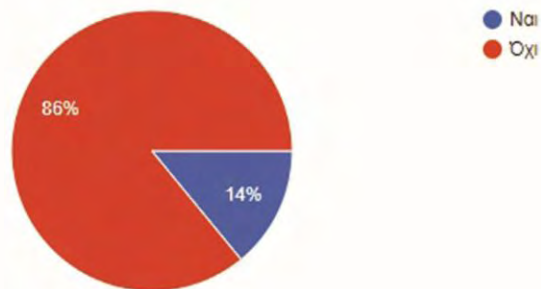
Για ποιο λόγο αγοράζετε σουβενίρ ;

121 απαντήσεις

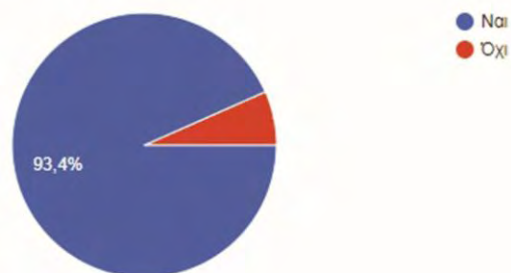
Θα αγοράζατε σουβενίρ, διαδικτυακά από μέρη που δεν έχετε επισκεφθεί;

121 απαντήσεις

Θα επιλέγατε σουβενίρ από νέους σχεδιαστές ;

121 απαντήσεις

Από ποια Ελληνικά Μουσεία θα αγοράζατε σουβενίρ;

Ακρόπολης

Ακρόπολης

Μουσείο Ακρόπολης

Μπενάκη

Πολεμικό

Μουσείο Ακρόπολης

Όλα

Μπενάκη , κυκλαδίτικης τέχνης ,

Κανένα

Μπενάκη, Κυκλαδικής Τέχνης , Εθνικό Αρχαιολογικό, Βυζαντινό

Από οποιοδήποτε

Μπενάκη

Από οποιοδήποτε μουσείο

Τα κέρυνα ομοιώματα του Βρέλλη.

Αρχαιολογικό

Αρχαιολογικά, λαογραφικά πινακοθήκες κ.λπ.

Δε γνωρίζω

ΔΑ

Μουσείο Μπενάκη

Από την ακρόπολη

μουσείο Ακρόπολης

Κυκλαδικής τέχνης

Οποιοδήποτε

Μουσείο Ακρόπολης, μουσείο Βεργίνας

Δεν θα αγοράζα

Μουσείο Ακρόπολης

Από όλα όσα διαθέτουν.

Κυκλαδικής τέχνης, Παιδικής τέχνης, Μπενάκη κ.ά.

Μουσείο Ακρόπολης/ Μουσείο Ακρόπολης/ Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Μουσείο Ακρόπολης/ Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

όλα

Κνωσού

Μουσείο φυσικής ιστορίας

-

Από όλα τα ελληνικά μουσεία που θα είχαν ενδιαφέροντα και πρωτότυπα σουβενίρ!

Ακρόπολης σίγουρα. Από σύγχρονης τέχνης.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Μουσείο Ακρόπολης, Μπενάκη, Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης,

Αρχαιολογικό Μουσείο

Ακρόπολης

Από κάποιο που θα είχα την δυνατότητα να επισκεφτώ μονό ελάχιστες φορές..

Μουσεία Κινηματογράφου και Φωτογραφίας

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ.ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ.ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

μουσείο ακρόπολης

ΜΟΜus

Μουσείο ελιάς και Ελληνικού λαδιού Σπαρτή

Εθνική πινακοθήκη

Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Ακρόπολης, Βυζαντινό

Μπενάκη, εθνικό αρχαιολογικό

ακρόπολης, Μπενάκη

Αρχαιολογικά

Μουσείο της Ακρόπολης

Από οποιαδήποτε είχα μια όμορφη εμπειρία (είτε από εκθέματα είτε από κάποια ξενάγηση). Ή από οποιαδήποτε ξέρω πως ενδιαφέρει το άτομο για το οποίο θα αγόραζα το σουβενίρ.

Δεν έχω κάποια προτίμηση, αρκεί κάτι να μου άρεσε κ να ήταν προσιτό στην τιμή

Μπενάκη

Κνωσός

Παντού

Μουσείο Ακρόπολης/Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Από όσα είναι μοναδικά στο είδος τους

Μουσείο Ακρόπολης και Μουσείο της Κνωσού

Το μουσείο του θεάτρου της Επιδαύρου. Απολιθωμένο δάσος στην Λέσβο.

Εθνικό, Κυκλαδικής Τέχνης

Σχεδόν από όλα

Acropolis museum

Νομισματικό

Μουσείο Κυκλαδικής τέχνης

Μουσείο Ακρόπολης, Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, Μουσείο Μπενάκη

Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Από όλα

Μουσείο Ακρόπολης

Κνωσός

Κανένα τα χρήματα πηγαίνουν στην ΤΑΠ και από κανείς δε γνωρίζει

Κανένα

Νέο μουσείο ακρόπολης

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

Αρχαιολογικό, Βυζαντινό, Τέχνης

Από τα επιστημονικά μουσεία!

Από όλα .. ;!

0

Βεργίνας, αδελφών, Βυζαντινό Θεσσαλονίκης.

Από κάποιο που έχω επισκεφτεί

Μοντέρνας τέχνης

Σύγχρονης Τέχνης

Όλα

ΟΛΑ

Μουσείο Ακρόπολης, Μουσείο Βεργίνας

Πλανητάριο, Κυκλαδίτικης τέχνης

Μουσείο Ακρόπολης, αρχαιολογικό

Κέρινα ομοιώματα μουσείο στα Ιωάννινα

Μουσείο Πυροτεχνίας Ιωαννίνων

Εξαρτάται από το πόσο μου άρεσε το μουσείο.

Αρχαιολογικό

Αρχαιολογικά ,τέχνης

Από το μουσείο της Ακρόπολης

Από όσα είχαν κάτι που με ενδιέφερε

Ελληνικό Μουσείο Αυτοκινήτου

Ακρόπολη

Από όσα επισκέφτηκα ή θα επισκεφτώ

Από όλα

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Αρχαιολογικό, Πολεμικό, Παιχνιδιών

[ΑΛΛΟ \(9\)](#)

Ποιο θα ήταν το ιδανικό σουβενίρ για εσάς;

Στυλό

Ένα μπρελόκ

Πίνακας

-

Οτιδήποτε

Μαγνητική

Μαγνητική

Άγαλμα

Μαγνητικά

Οτιδήποτε

Ένα αντικείμενο που η μορφολογία του και η τεχνοτροπία του θα μαρτυρούσαν τόσο την ιστορία του όσο και την εξέλιξη του στο μέλλον

Χρηστικό

Πάνινη τσάντα, Σελιδοδείκτης, κουβέρ

Σουβερ

Διακοσμητικά χώρου

Μίνι αναπαράσταση

Κάποιο μικρό, ελκυστικό σύμφωνα με την δική μου οπτική και άποψη που όταν το παρατηρώ θυμάμαι το μουσείο που επισκέφτηκα

Ένα βιβλίο

Κάτι χρήσιμο

Σουβενίρ το οποίο ανταποκρίνεται στην αισθητική μου.

Διακοσμητικά

ΔΑ

Μεταλλικό Κουτί

Μαγνητικά

παραδοσιακό ένδυμα, υφαντά

Τσάντα

Μικρό γλυπτό, μπρελόκ

Κάτι χαρακτηριστικό από το μέρος που έχω επισκεφθεί

Σελιδοδείκτης

Ιδανικό σουβενίρ είναι αυτό το αντικείμενο που χαρακτηρίζει και αναδεικνύει το έργο ή το μουσείο που αντιπροσωπεύει.

Σετ με είδη χαρτικών-γραφείου-craft

κόσμημα

όλα

ένα ψηφιδωτό

Κάτι πρωτότυπο και εμπνευσμένο από τα έθιμα και την παράδοση μιας χώρας

έπιπλα σπιτιού

Κονκάρδα!! Κάτι χειροποίητο

.....

Κάτι πρακτικό, χρηστικό, μικρής αξίας , μεγάλης διάρκειας ζωής κι εύκολα μετακινήσιμο.

??

Καρτποσταλ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΛΕΥΚΩΜΑ.

κούπες, μαγνητικά, στύλο

μία ρεπλίκα

Μικρός πίνακας

Κάποιο καλόγουστο αλλά ιδιαίτερο κόσμημα το οποίο δεν μπορώ να βρω σε άλλη χώρα.

Να συνδυάζει χρηστικότητα και ομορφιά σε σύγχρονο στίλ

κόσμημα

Ένα αντικείμενο που αποδίδει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τόπου

Άγνωστο

Ότι έχει και πρακτική χρήση ταυτόχρονα

Ένα μικρό ευτελές αντικείμενο με απλό και έξυπνο design , ξεκάθαρο νόημα, που να δηλώνει (άμεσα ή έμμεσα) από που αγοράστηκε ή το μέρος/αντικείμενο που θα νοηματοδοτήσει.

Κάδρο, κορνίζα, κάτι για τον τοίχο γενικά

Ιδιαίτερη γομολάστιχα

Φλιτζάνι τσαγιού

Μαγνήτες

Μια πάνινη τσάντα/Κονκάρδα

Ένα μαγνητική ή κάποιο παραδοσιακό αντικείμενο ή μια καρτ ποστάλ

Κοντομάνικο μπλουζάκι με design σχετικό με το μέρος στα 10-12€

Βιβλίο

Μαγνητικά και γυάλινα

Αυτό που θα με εντυπωσίαζε

Αγαματάκι

Αγαματάκι

Κάτι μικρό

Ένα σουβενίρ βασισμένο στην παράδοση του τόπου που αντιπροσωπεύει σχεδιασμένο όμως υπό το πρίσμα μιας σύγχρονης οπτικής.

μια καρτ ποστάλ με κάποιο έκθεμα που μου κίνησε την περιέργεια

Ιδιαίτερο κόσμημα

Ένα αναμνηστικό με μοντέρνα αισθητική, που να μην θυμίζει τα συνήθη που βρίσκω σε πληθώρα σε gift shops.

Πήλινα αντικείμενα

κάποιο πότο και σίγουρα μαγνητική

Το πλέον ανθεκτικό στο χρόνο

Μπρελόκ

Σελιδοδείκτες

Μια ρεπλίκα ενός αρχαιοελληνικού κοσμήματος

ΕΝΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑΚΙ

Μινιατούρα εκθέματος

Κάτι επιστημονικό, ενδιαφέρον, ιδιαίτερο και χωρίς κόστος
Εξαρτάται από το μέρος. Για παράδειγμα, από ένα μνημείο πιθανότατα
κάποια καρτ-ποστάλ, αλλά από ένα μουσείο πιθανότατα κάποια
ρεπλίκα ενός εκθέματος.

ροκε ball

Αντίγραφα εκθεμάτων.

Κάτι όμορφο, χρήσιμο που να με κάνει να θυμάμαι τον τόπο που
επισκέφτηκα

Σελιδοδείκτες

Κόσμημα

Μεταλλικό αντικείμενο

ΜΑΓΝΗΤΑΚΙΑ

Ένα αγαματίδιο

Πόστερ

Παρθενώνας

Μαγνητική, αγαματίδιο

Κάτι όμορφο που θα μου θυμίζει τι είδα στο μουσείο που επισκέφθηκα

Ελληνικά δερμάτινα χειροποίητα σανδάλια

Κάτι που μου θυμίζει αυτό που μου έκανε εντύπωση ή μου άρεσε
αισθητικά σε εκείνο το μέρος.

Αντίγραφο

Αντίγραφα έργων τέχνης

Κάτι μικρό

Φωτογραφίες

Μικρό αντικείμενο

φιγούρα

Κάτι που να αναδεικνύει και να αντιπροσωπεύει την προέλευση του

[ΑΛΛΟ \(12\)](#)

Η ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ

Η επιλογή του κεντήματος δεν ήταν μια σύνθετη διαδικασία. Κατά τη διάρκεια των σπουδών μου διαπίστωσα ότι τα ερεθίσματα της παιδικής μου ηλικίας ήταν κομβικά για την καλλιτεχνική μου δημιουργία.

Όπως είδαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, η αγορά σουβενίρ σχετίζεται με την ανάγκη επαναφοράς στη μνήμη μιας παρελθοντικής εμπειρίας. Καθώς σκεπτόμουν την καλλιτεχνική μου προσέγγιση στη δημιουργία της συγκεκριμένη σειράς σουβενίρ, θεώρησα σωστό να επιλέξω και να δημιουργήσω κάτι που να συμφωνεί με τα προσωπικά σουβενίρ των παιδικών μου αναμνήσεων.

Θυμόμουν πόσο μεγάλη εντύπωση μου είχε κάνει ο ζήλος της μητέρας μου να μάθει τον τρόπο να κεντήσει υφάσματα, με σκοπό να τα αφήσει παρακαταθήκη τα εργόχειρα της, σε εμένα και την αδελφή μου, λίγο πριν πεθάνει. Αρνούταν να μάθει από την πολύ έμπειρη μητέρα της και επιθυμούσε να είναι κάτι αποκλειστικά δικό της.

Επέλεξα το κέντημα ως ένα φόρο τιμής στη μνήμη της. Τα σουβενίρ της προσωπικότητας της που ακόμα και σήμερα με

γεμίζουν με νοσταλγικά συναισθήματα.

Τι είναι όμως η νοσταλγία;

Η νοσταλγία ορίζεται στο λεξικό Wordsworth ως: "νοημοσύνη: μια συναισθηματική λαχτάρα για τους προηγούμενους χρόνους" (13) Η Anne Friedberg, συγγραφέας του *Window shopping*, επιβεβαιώνει αυτή την ερμηνεία και την ορίζει: «η κατάσταση της νοσταλγίας είναι από την αρχαία ελληνική λέξη νόστος: μια επιστροφή, και τη λέξη ἄλγος: που σημαίνει μια οδυνηρή επιστροφή, μια λαχτάρα για κάτι μακριά σε καιρό, απόσταση και ώρα.»

Το κέντημα ως πρακτική πιστεύω ότι κατέχει μια περίοπτη θέση κάτω από την ομπρέλα της νοσταλγίας. Αποτελεί επίσης μια διεθνώς γνώριμη πρακτική διακόσμησης με ρίζες βαθιά στο παρελθόν σχεδόν ολόκληρης της υφηλίου. Η ιστορικός Τέχνης και Διακοσμήτρια Νατάσα Καλιακούδα γράφει στο ηλεκτρονικό φύλλο (14) της Θεσσαλικής εφημερίδας ταχυδρόμος: «Ιστορικά, είναι ίσως μια από τις πρώτες μορφές τέχνης, καθώς χρονολογείται από παλιότερα από το 3000 π. Χ. Αφού εφευρέθηκε η βελόνα και η κλωστή το κέντημα χρησιμοποιήθηκε για αισθητικούς σκοπούς, για διακόσμηση... Η τέχνη του

κεντήματος δεν είναι μόνο παλιά αλλά είναι κι ένα φαινόμενο που εμφανίστηκε σχεδόν ταυτόχρονα σε όλα τα μέρη του κόσμου που εξασκούσαν το ράψιμο.» Σύμφωνα με την εγκυκλοπαίδεια Britannica το κέντημα είναι τέχνη της υλικής διακόσμησης, κυρίως των κλωστοϋφαντουργικών υφασμάτων, με τη βοήθεια μιας βελόνας και κλωστής (και μερικές φορές λεπτό σύρμα). (15) Θα προσθέσω σε αυτό το σημείο ότι το κέντημα μπορεί να περιλαμβάνει και άλλα υλικά όπως μαργαριτάρια, χάντρες, πόρπες και πούλιες. Η τέχνη του κεντήματος εντοπίζεται σε ολόκληρο τον κόσμο, ενώ έχουν βρεθεί αρκετά πρώιμα παραδείγματα της πρακτικής του κεντήματος. Είδη ρουχισμού αυτοκρατόρων και έργα τέχνης έχουν βρεθεί σε ανασκαφές στην Κίνα και χρονολογούνται από την περίοδο των Warring States (5ος-3ος αι. π.Χ.). (16)

Στην αρχαία Αίγυπτο εντοπίζουμε επίσης δείγματα κεντήματος πάνω στα λινά ρούχα που δεν χρησιμεύουν μόνο ως διακοσμητικά στοιχεία αλλά χρησιμοποιούνται και για πρακτικούς λόγους.

Στην αρχαία Ελλάδα έχουμε το μύθο της θεάς Αθηνάς και της Αράχνης. Μια προειδοποίηση για τους αρχαίους Έλληνες είχε η θεά Αθηνά, να σέβονται τους θεούς. Η ιστορία της Αράχνης,

(17) , δηλαδή μιας κοινής θνητής που μετατράπηκε σε έντομο έγινε για τον παραδειγματισμό τους. Ο Ίδμωνας, ο οποίος ήταν ή αριστοκράτης ή βαφέας είχε μια κόρη την Αράχνη. Έζησαν σε μια περιοχή που ήταν γνωστή για τα υφαντά, της στην αρχαία ελληνική πόλη της Κολοφώνος, στη Λυδία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, η Αράχνη να γαλουχηθεί με τις αρχές της κεντητικής και να αναδειχθεί σε μια εξαιρετική υφάντρα. Δεν ήθελε όμως κανένας να πιστεύει ότι το ταλέντο προερχόταν από τη θεά Αθηνά, η οποία εκτός των άλλων ιδιοτήτων της εθεωρείτο και προστάτιδα της υφαντικής τέχνης. Η Αθηνά με τη σειρά της δυσαρεστήθηκε πολύ από την αλαζονική στάση της Αράχνης. Κατέστρωσε ένα σχέδιο. Μεταμφιέστηκε σε μια ηλικιωμένη γυναίκα. Η γριά πήγε στην κόρη για να τη νουθετήσει και να της επιβάλλει να αναγνωρίσει την υπεροχή και το μεγαλείο της θεάς Αθηνάς στην κεντητική τέχνη. Η κοπέλα όμως, δεν δέχτηκε να κάνει κάτι τέτοιο , και προκάλεσε δια μέσου της ηλικιωμένης γυναίκας, σε διαγωνισμό ύφανσης τη θεά Αθηνά επισημαίνοντας ότι θα μπορούσε να τη νικήσει. Το αποτέλεσμα ήταν η θεά Αθηνά να φανερωθεί στη νεαρή, αλαζονική Αράχνη. Ο διαγωνισμός ύφανσης ξεκίνησε άμεσα. Τα δυο πρόσωπα

άρχισαν να δημιουργούν έργα κεντητικής με διαφορετικό θεματικό περιεχόμενο. Η θεά Αθηνά παρουσίασε αυτάρεσκα στο κέντημα της τα δικά της θριαμβευτικά κατορθώματα. Έπειτα φρόντισε να δείξει με πάσα λεπτομέρεια την τύχη των θνητών που τόλμησαν να προκαλέσουν τους θεούς. Η Αράχνη από την άλλη πλευρά, αποφάσισε στο έργο της να σατιρίσει τους θεούς. Επέλεξε να επικεντρωθεί στην προσωπική ζωή των θεών Ποσειδώνα, Απόλλωνα, Διονύσου και Δία, αναπαριστώντας τις ερωτικές τους περιπτώξεις με θνητές γυναίκες. Ο Δίας είχε την τιμητική του καθώς πολύ συχνά εξαπατούσε τα θύματά του πριν την τελική αποπλάνηση. Η θεά Αθηνά εξοργίστηκε από το θράσος της Αράχνης, αλλά και από την απaráμιλλη τεχνική της ικανότητα στο κέντημα. Μέσα στην οργή της αποφάσισε να αγγίξει το μέτωπο της κοπέλας, αναγκάζοντας την να νιώσει τέτοια ενοχή, που τελικά την οδήγησε στο να κρεμαστεί. Η θεά Αθηνά μην μπορώντας να πιστέψει την έκβαση της ιστορίας πασπάλισε με ακόνιτο (το οποίο είναι δηλητηριώδες φυτό) το σώμα της Αράχνης, μετατρέποντάς το στο γνωστό σε όλους μας έντομο, την αράχνη. Η τέχνη του κεντήματος συνεχίστηκε και στο Βυζάντιο, όπου γνώρισε μεγάλη άνθιση η

τεχνική διακόσμησης του κεντήματος με χρυσό.

Η αρχαία τέχνη του κεντήματος ταξίδεψε από την Ινδία στην Αγγλία. Κατά το 17^ο αιώνα στην Αγγλία, η τέχνη του κεντήματος (18) γνώρισε μεγάλη άνθιση και ήταν σημάδι που καθόριζε την υψηλή κοινωνική θέση, αλλά είχε κυρίως διακοσμητικό χαρακτήρα.

Ταυτόχρονα ωστόσο, το κέντημα αναπτύχτηκε και σε άλλες χώρες όπως η Νορβηγία (19), η Ουκρανία (20), το Μπαγκλαντές (21), η Βραζιλία (22) και η Ιαπωνία (23) και χρησιμοποιήθηκε και για πρακτικούς σκοπούς όπως η ενίσχυση των ραφών στα ρούχα.

Στον Ισλαμικό κόσμο, (24) αποτέλεσε στοιχείο υψηλής πολυτέλειας και προϊόν εμπορίου ευνοώντας την ανάπτυξη εργαστηρίων. Τέλος, η βιομηχανική επανάσταση έφερε την πρώτη κεντητική μηχανή (25) του José Hellman στη Γαλλία το 1832. Η μαζική παραγωγή κεντημάτων άνθισε στην Ελβετία το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. (26)

Συμπεραίνω πως το κέντημα είναι μια από τις πιο παγκοσμιοποιημένες μορφές τέχνης που εντοπίζεται σχεδόν παντού στον κόσμο.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Μετά την έρευνα μου για τα σουβενίρ, τα μουσεία, τους σύγχρονους Έλληνες σχεδιαστές και την πρακτική του κεντήματος κατέληξα στη δημιουργία μιας σειράς αντικειμένων. Ο στόχος της εκπόνησης αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι η καλλιτεχνική δημιουργία μιας σειράς αντικειμένων συλλεκτικού χαρακτήρα μικρής παραγωγής που θα αναζητά ο τουρίστας σε διαφορετικούς χώρους πολιτισμού, προκειμένου να εμπλουτίσει και να ανανεώνει τη συλλογή του.

Το κοινό χαρακτηριστικό των αντικειμένων είναι ότι όλα είναι σχεδιασμένα και κεντημένα στο χέρι. Η γκάμα των χρωμάτων που χρησιμοποιείται είναι επίσης προκαθορισμένη για να έχει όλη η σειρά συνοχή και το ένα αντικείμενο να επικοινωνεί με την αισθητική του άλλου.

Το κριτήριο με το οποίο επιλεχθήκαν τα μουσεία ήταν με βάση όσα απαντήθηκαν στην ελεύθερη ερώτηση της έρευνας.

Πιο συγκεκριμένα πρώτο σε προτίμηση ήταν το μουσείο της Ακρόπολης. Για το μουσείο της Ακρόπολης δημιούργησα ένα *diy* κέντημα της πεπλοφόρου κόρης στην έγχρωμη εκδοχή της. Στο Ερέθειο της Ακρόπολης το 1886 βρέθηκε η **Πεπλοφόρος κόρη της Ακροπόλεως**, ένα

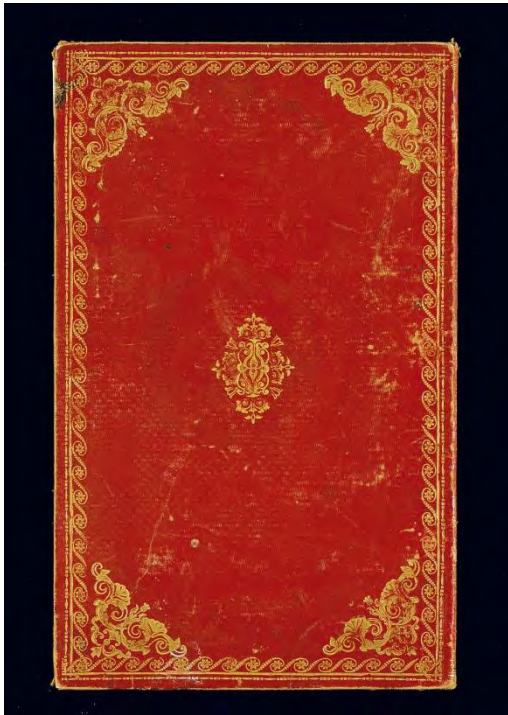
αντιπροσωπευτικό έργο τέχνης της Αρχαίας Ελλάδας.

Από μάρμαρο Πάρου έχει κατασκευαστεί η πεπλοφόρος. Έχει ίχνη από την αρχική διακόσμηση που ήταν έγχρωμη. Το μέγεθος της είναι ελαφρώς μικρότερο του φυσικού. Το αρχαίο ιδανικό εντοπίζεται στη στάση του σώματος της. Στο πρόσωπο της κόρης είναι σφυρηλατημένα και σχεδιασμένα τα λεπτά χαρακτηριστικά της, τα οποία της προσδίδουν μια φυσική έκφραση. Τα μαλλιά έχουν μια κορδέλα να τα στολίζει και έχουν αποδώσει με μεγάλη λεπτομέρεια το χτένισμα της εποχής. Τα λίγα υπολείμματα χρωστικής ουσίας που υπάρχουν, μας δίνουν πληροφορίες για το χρώμα των μαλλιών της, που μάλλον ήταν κόκκινο, το φόρεμα της πράσινο και κόκκινο καθώς και το φυσικό χρώμα του μάρμαρου, το οποίο ήταν κοινό και στην επιδερμίδα της. (27)

Δεύτερο στις προτιμήσεις, αλλά δικό μου προσωπικό αγαπημένο

ήρθε το Μουσείο Μπενάκη. Για το μουσείο Μπενάκη επέλεξα να κάνω μια σειρά σουβενίρ σε συνέχεια των σουβέρ που ήδη έχω κατασκευάσει για το πωλητήριο του μουσείου Μπενάκη. Δημιούργησα αρχικά μια θήκη κινητού. Το έκθεμα που επέλεξα είναι το Σύνταγμα της Ελλάδος του 1844, το οποίο είναι χειρόγραφο με δερμάτινη στάχωση και χρυσοτυπία, ορίζει το τέλος στην απόλυτη μοναρχία του Όθωνα μετά την Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου του 1843.

Πρόκειται για ένα από τα σπουδαιότερα κειμήλια του Μουσείου Μπενάκη. Λόγω του περίπλοκου αλλά και περίτεχνου σχεδιασμού της αρχικής χρυσοτυπίας, αποφάσισα να το κεντήσω με χρυσή και κίτρινη κλωστή, ακλουθώντας τη δική του εικαστική φόρμα πάνω σε

100% κόκκινο βαμβακερό ύφασμα ελληνικής κατασκευής. Για να το φέρω στο σήμερα επέλεξα πιο ελεύθερες και αφαιρετικές βελονιές αποφεύγοντας εσκεμμένα τους αυστηρούς κανόνες του κεντήματος. Στη συνέχεια το επένδυσα με υγρό γυαλί για να αυξήσω την ανθεκτικότητά του. Έπειτα κατασκεύασα ένα σημειωματάριο, το οποίο πάνω του έχει τοποθετημένο ένα βαθυγάλανο φιαλίδιο κατασκευασμένο από φυσητό γυαλί, το οποίο χρησίμευε για τη φύλαξη αρωματικών ελαίων και φαρμακευτικών ουσιών. Αίγυπτος, 3ος-4ος αι. μ.Χ. Ύψ. 0,08 μ. (ΓΕ 3056).

Σε αυτήν την περίπτωση δεν επένδυσα συνολικά το εξώφυλλο από το σημειωματάριο, αλλά επένδυσα με υγρό γυαλί μόνο το κεντημένο φιαλίδιο από φυσητό γυαλί για να αναδείξω την αρχική σύσταση του εκθέματος.

Επιπροσθέτως, προχώρησα στην κατασκευή μιας μονής θέσης, επενδυμένης με ύφασμα, αυγουλιέρας που πάνω της έχει κεντηθεί το ένα από τα χρυσά σκουλαρίκια με κρεμαστά περιστέρια, τα πιο ερωτικά πουλιά, αλλά και τα πιο συχνά από τα συνοδευτικά σύμβολα της Αφροδίτης. Αρχές 2ου αι. π.Χ. Ύψ. 0,04 μ. (ΓΕ 1576).

Προκειμένου να μην χαθεί η λειτουργική-χρηστική αξία του αντικειμένου λόγω του υφάσματος, το πέρασα όλο αρχικά με γυαλιστερό βερνίκι για να κλείσω τους πόρους του υφάσματος και στη συνέχεια το περιέλουσα με υγρό γυαλί. Η έμπνευση μου για το Μουσείο Μπενάκη ήταν ακόρεστη μάλλον εξαιτίας της τεράστιας συλλογής εκθεμάτων που διαθέτει. Το αποτέλεσμα ήταν να κατασκευάσω και μια σειρά κουτιών, στρογγυλού σχήματος, που μοιάζουν με μπαμπούσκα¹, δηλαδή μπαίνει το ένα μέσα στο άλλο και στα καπάκια τους

¹Μια κούκλα ματριόσκα (επίσης γνωστή ως Ρωσική φωλιασμένη κούκλα, στρογγυλές κούκλες, ρωσική κούκλα ή μπαμπούσκα, είναι μια σειρά από ξύλινες κούκλες διαστάσεων που μειώνονται και τοποθετούνται το ένα μέσα στο άλλο. Το όνομα "ματριόσκα", κυριολεκτικά "ψηλομύτης", είναι υποκοριστική μορφή του ρωσικού θηλυκού ονόματος "Ματριόνα"

υπάρχει εφαρμοσμένο κέντημα χρυσής κλώστης με εκθέματα από διαφορετικές συλλογές του Μουσείου Μπενάκη. Πιο συγκεκριμένα το μεγάλο κουτί απεικονίζει ένα χρυσό στεφάνι από άνθη και φύλλα βελανιδιάς. Η βελανιδιά ήταν το ιερό δέντρο του Διός στο κατ' εξοχήν κέντρο της λατρείας του, στη Δωδώνη στα τέλη 4ου-αρχές 3ου αι. π.Χ. Διάμ. 0,17 μ. (ΓΕ 2055).

Το κέντημα έχει γίνει πάνω σε βαθύ μπλε 100% βαμβακερό ύφασμα με τρεις αποχρώσεις χρυσών κλωστών Ιαπωνίας, έτσι ώστε να δοθεί η αίσθηση του βάθους. Το ύφασμα επενδύει το τελικό καπάκι και για να είναι πιο λειτουργικό έχει φυλακιστεί μέσα στο υγρό γυαλί. Στο κουτί του μεσαίου μεγέθους αποφάσισα να τοποθετήσω στο καπάκι του δύο κομμάτια από τη συλλογή Χρυσών αφιερωμάτων (τάματα) με παραστάσεις ανθρώπινων μορφών. Τα περισσότερα προέρχονται από προσφυγικά κειμήλια των μικρασιατικών κοινοτήτων. Τα αναθήματα

αυτού του είδους απαντώνται σε ολόκληρη την υφήλιο από τα πανάρχαια χρόνια. Τα νέα ελληνικά παραδείγματα χαρακτηρίζεται η αφαιρετική γεωμετρική απόδοση των εικονιζόμενων μορφών. Το ύψος κυμαίνεται από 0,05 έως 0,09 μ.

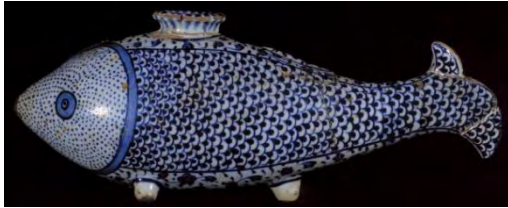
Αποτελούν για το Μουσείου Μπενάκη δωρεά του Αλέκου Φασιανού. Λόγω των παραπάνω μορφολογικών στοιχείων επέλεξα να κεντήσω με χρυσοκλωστή πάνω σε τυπωμένο καμβά, μετά να τα τοποθετήσω πάνω στο κουτί και στο τέλος να το επικαλύψω με υγρό γυαλί. Στο μικρότερο κουτί αποφάσισα να τοποθετήσω μια

λεπτομέρεια από νυφικό μαξιλάρι της περιοχής της Σκύρου με παραστάσεις τριών μνημειακών οικοδομημάτων του 18^{ου} αιώνα μ.Χ. Το πραγματικό μέγεθος του εκθέματος είναι 0,44x,43μ. Επέλεξα και σε αυτό το αντικείμενο τυπωμένο καμβά. Άφησα ορατά κάποια σημεία προκειμένου να φαίνεται η εκτύπωση και ορισμένα τα κέντησα με αποτέλεσμα να δίνει μια ανάγλυφη οπτική αίσθηση. Για να υπάρχει συνοχή μεταξύ των τριών κουτιών κάλυψα και αυτό το καπάκι με υγρό γυαλί.

Για το Μουσείου Μπενάκη δημιούργησα μια σειρά σχεδίων και για άλλα αντικείμενα, τα οποία δεν θεώρησα αρκετά εμπορικά και δεν προχώρησα στην κατασκευή τους. Οφείλω ωστόσο, να παρουσιάσω τα σχέδια μου και την έμπνευσή τους. Το πρώτο είναι ένας δίσκος φαγητού, κεντημένος και καλυμμένος με υγρό γυαλί. Το έκθεμα που επέλεξα είναι μια ανδρική κεφαλή και δύο δεξιά χέρια με δόρατα εξαιρετικής τέχνης, λαξευμένα σε υπόλευκο ασβεστόλιθο, από τη μονή Λιβός στην Κωνσταντινούπολη. Τμήματα της εντοίχιας διακόσμησης του μνημείου, τα σπάνια αυτά δείγματα της μεσοβυζαντινής μικρογλυπτικής του 10ου αι. ήταν αρχικά ένθετα σε μια πολυτελή εικόνα από πράσινο θεσσαλικό μάρμαρο, η

οποία παρίστανε δύο στρατιωτικούς αγίους με ενδύματα ποικιλμένα από πολύχρωμη υαλόμαζα. Ύψ. κεφαλής 0,06, ύψ. χεριών 0,09 και 0,08 μ. (13548-13550). Αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για εμένα ακόμα ένα έκθεμα της συλλογής ισλαμικής τέχνης του μουσείου Μπενάκη. Αυτό είναι ένα ιχθυόσχημο κηροπήγιο. Αποτελεί ένα σπάνιο δείγμα που ξεφεύγει από την τυπολογία των ισλαμικών κηροπηγίων. Πιθανόν πρόκειται για παραγγελία μη μουσουλμάνου πελάτη. Τουρκία, Ιζνίκ, γύρω στο 1525-1535. Ύψ. 0,105 μ., μήκ. 0,26 μ. Δωρεά Εμμανουήλ Μπενάκη (ΓΕ 10).

Σχεδίασα με βάση αυτό ένα σχοινάκι γυμναστικής που καταλήγει σε δυο κεντημένα ιχθυόσχημα χερούλια αυτή τη φορά επενδυμένα επίσης με υγρό γυαλί. Ο λόγος που δεν πραγματοποίησα το έργο είναι γιατί απευθύνεται σε μικρό αγοραστικό κοινό και δεν θα ήταν ιδιαίτερα λειτουργικό για να γυμναστεί κάποιος. Σχεδίασα επίσης ένα σετ κουζίνας από πιάστρες φούρνου, που πάνω τους έχουν ένα Ισλαμικό σχέδιο από ένα κεραμικό πιάτο του Ιζνίκ που απεικονίζει μια γυναικεία φιγούρα που χρονολογείται στο

1^ο μισό του 17^{ου} αιώνα μ.Χ.

Ο λόγος που δεν το κατασκεύασα είναι το γεγονός ότι δεν κατάφερα να βρω τα κατάλληλα υλικά για να προχωρήσω σε μια κατασκευή, ανθεκτική στη χρήση της. Κάπου εδώ λοιπόν, ολοκλήρωσα την καλλιτεχνική μου παραγωγή σουβενίρ για το Μουσείο Μπενάκη.

Προχωρώντας στην ανάλυση της έρευνας μου διαπίστωσα ότι το μουσείο κυκλαδικής Τέχνης (28) ήταν ψηλά στις προτιμήσεις των αγοραστών σουβενίρ. Ήταν αρκετά δύσκολο να προχωρήσω στο σχεδιασμό ενός αντικειμένου για το συγκεκριμένο μουσείο, γιατί έχει ένα από τα πιο παλιά και ενημερωμένα πωλητήρια με πολύ συγκεκριμένη αισθητική, που συνάδει πλήρως με τις εκθέσεις που φιλοξενεί το μουσείο. Κατάφερα να εμπνευστώ ένα αντικείμενο που θεωρώ ιδιαίτερο. Σχεδίασα δυο πώματα για μπουκάλια κρασιού,

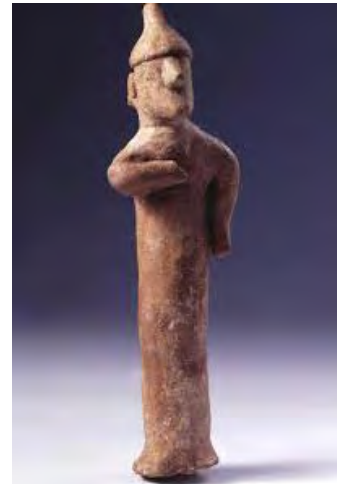
που δεν υπάρχουν στο πωλητήριο του μουσείου και πιστεύω πως η προσέγγιση μου μπορεί να ταιριάζει στην αισθητική του. Το πρώτο έκθεμα που επέλεξα είναι ένα κυκλαδικό ειδώλιο συγκριτικά μεγάλων διαστάσεων, που ανήκει στην κατηγορία Σπεδού. Τα αξιοπρόσεκτα χαρακτηριστικά αυτού του ειδώλου είναι ο κορμός, ο οποίος είναι δυσανάλογα ογκώδης, έχει ρηχές αυλακώσεις που δείχνουν

τους καρπούς, ένα σπάνιο χαρακτηριστικό της κυκλαδικής τέχνης. Τα περισσότερα κυκλαδικά ειδώλια είναι μικρού μεγέθους, σπανίως

υπερβαίνουν τα 40 cm. σε ύψος και έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως ως προσφορές σε τάφους. Τα μεγαλύτερα παραδείγματα είναι σπάνια και μπορεί να έχουν και άλλες λειτουργίες, ίσως και ως αντικείμενα λατρείας, Πρωτοκυκλαδική II - Φάση της Σύρου 2800 π. Χ. - 2300 π. Χ., (ΝΓ0282). Το δεύτερο που επέλεξα είναι ένα ειδώλιο ανδρικής μορφής, με συμπαγές κυλινδρικό σώμα, που φορά κωνικό κάλυμμα κεφαλής και έχει

τον ένα βραχίονα λυγισμένο στο στήθος. Ανήκει σε μια κατηγορία ειδωλίων της Κύπρο-Αρχαϊκής περιόδου που κατασκευάζονταν μαζικά με την επονομαζόμενη "επίθετη τεχνική" (snowman technique). Ενδέχεται να απεικονίζει λατρευτή σε στάση δέησης ή ίσως θρηνωδό που κτυπά με το χέρι το στήθος, Κύπρο-Αρχαϊκή 1700 π. Χ. - 600 π. Χ., ZAA2. Η δημιουργική διαδικασία ήταν να τα σχεδιάσω πρώτα πάνω σε ύφασμα και έπειτα να τα κεντήσω σε λευκές και μπεζ αποχρώσεις, καταλήγοντας να τα βουτήξω και αυτά σε υγρό γυαλί.

Ένα από τα μουσεία που είχε ιδιαίτερη απήχηση στην έρευνα ήταν το μουσείο σύγχρονης τέχνης. Επειδή οι ερωτηθέντες δεν προσδιόριζαν αν αναφερόταν στο Μομυς Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης-Συλλογές Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης και Κρατικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης ή στο εθνικό Μουσείο σύγχρονης τέχνης που βρίσκεται στην Αθήνα, αποφάσισα να επιλέξω το Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (29) διότι

κατάγομαι από τη Θεσσαλονίκη και θα ήθελα να κατασκευάσω κάτι που να αφορά την πόλη μου. Οπότε, διάλεξα να εφαρμόσω σε ένα μικρό δερμάτινο δισκάκι ένα κέντημα που έχει θέμα του ένα έκθεμα του μουσείου που είναι έργο της Martial Raysse (FR, 1936), Ιστορία με το κοτόπουλο, 1968, Λάδι σε ακρυλικό σε μουσαμά, Συλλογή Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, Δωρεά Αλέξανδρου Ιόλα.

Τελος, για να κλείσω όπως άρχισα με το παιδικό όνειρο του αστροναύτη αγνοώντας

πλήρως την έρευνα, αλλά θέλοντας να νιώσω μια ευχαρίστηση από την εκπόνηση αυτής της εργασίας διάλεξα να φτιάξω μια θήκη γυαλιών με κεντημένους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος και διαστημικά οχήματα. Ολοκλήρωσα λοιπόν την εργασία από εκεί που ξεκίνησε με δυο σουβέρ, το ένα απεικονίζει το NOESIS, (30)

το Κέντρο Διάδοσης Επιστημών & Μουσείο Τεχνολογίας και το άλλο τα αστέρια.

“Shoot for the moon. Even if you miss, you'll land among the stars.”

— Norman Vincent Peale

Βιβλιογραφία

1. **Prendergast, Christopher.** *Paris and the Nineteenth Century (Writing the City)*. s.l. : Paperback – February 27, 1995. ISBN-13: 978-0631196945.
2. **John K.Waiton.** www.brittanica.com. *topic tourism*. [Ηλεκτρονικό]
3. **Davison G.W, Seaton M.W and Simpson J. (Eds.)**. *Concise English Dictionary Hertfordshir p.953*. s.l. : Wordsworth Editions Ltd, (February 10, 2007). ISBN-10: 1840224975.
4. **Kulka, Tomas.** *Kitsch and Art σ. 41*. s.l. : Penn State Press, 1996. ISBN: 978-0-271-01594-1.
5. **Steiner, Ruth B Phillips & Christopher B.** *Unpacking Culture Art and Commodity in Colonial and Postcolonia p.101*. s.l. : University of California Press, 1999.
6. <https://www.amth.gr/>. [Ιντερνετ] Θεσσαλονίκη : s.n., ©2017 Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.
7. <https://www.theacropolismuseum.gr/>. [Ηλεκτρονικό]
8. **Hamilakis, Y.,Yalouri,E.** *Antiquities as symbolic capital in modern Greek society p.70 117 - 129*. 1996.
9. <https://www.benaki.org/index.php?lang=el>. [Ηλεκτρονικό]
10. <https://ohsosouvenir.com/el/>. [Ηλεκτρονικό]
11. **lifoteam.** <https://www.lifo.gr>.
https://www.lifo.gr/articles/shopping_articles/190591/souvenirs-from-greece-ta-pio-oraia-tis-agoras. [Ηλεκτρονικό] 30 Απριλιος 2018 .
12. <https://www.plexiartshop.com/>. [Ηλεκτρονικό]
13. **Friedberg, Anne.** *Window Shopping p.188*. s.l. : Paperback, 1994. ISBN: 9780520089242.
14. **Καλιακούδα, Νατάσα.** www.taxydromos.gr.
<https://www.taxydromos.gr/Politismos/73721-istoria-ths-texnhs-toy-kenthmatos.html>.
[Ηλεκτρονικό] 04 Μαρτιος 2013.
15. **Britannica, The Editors of Encyclopaedia.** www.britannica.com.
<https://www.britannica.com/art/embroidery>. [Ηλεκτρονικό] 15 2 1990.
16. **John Gillow, Bryan Sentance.** *World Textiles: A Visual Guide to Traditional Techniques p178*. s.l. : Thames & Hudson, 2005. ISBN-10: 9780500282472.
17. **Ovid.** *Metamorphoses vi1-145*. s.l. : Piny the elder, Naturalshistoria. vii56196.

18. **Levey, S. M. και King, D.** *The Victoria and Albert Museum's Textile Collection Vol. 3: Embroidery in Britain from 1200 to 1750.* p.12 . s.l. : Victoria and Albert Museum. , 1993. ISBN 1-85177-126-3..
19. <https://en.wikipedia.org/wiki/Hardanger>. [Ηλεκτρονικό]
20. **O'Neill, Tania D.** *Ukrainian Embroidery Techniques* . s.l. : Sto Pubns (April 1, 1985), 1985. ISBN-10: 0961454008.
21. **Ahmad, Perveen.** *The Aesthetics & Vocabulary of Nakshi Kantha. Dhaka: Bangladesh National Museum.* . 1997. ISBN 984-585-000-6.
22. **A., Freitas, Maria.** . *The art of dimensional embroidery (4th ed.)*. s.l. : Camarillo, .CA: EdMar Company. , 2002. ISBN 0963948105. OCLC 38541378.
23. **Susan, Briscoe.** *The Ultimate Sashiko Sourcebook: Patterns, Projects, and Inspirations.* Wisconsin : Davi & Charles Brunel House, , 2005. ISBN 0715318470.
24. **Richard Ettinghausen, Oleg Grabar and Marilyn Jenkins-Madina.** *Islamic Art and Architecture: 650–1250.* s.l. : Yale University Press, , 2001. ISBN 0-300-08869-8.
25. **Knight, Charles.** *Knight's pictorial gallery of arts.* s.l. : The London printing and publishing company, limited, 1858.
26. **Röllin, Peter. Stickerei-Zeit.** *Kultur und Kunst in St. Gallen 1870–1930.* . s.l. : VGS Verlagsgemeinschaft St. Gallen , 1989. ISBN 3-7291-1052-7 (in German).
27. **Τριάντη, Ισμήνη.** *Το Μουσείο Ακροπόλεως.* Αθήνα : ΟΛΚΟΣ, σελ. 102-103. , 1998. ISBN 960-7169-84-0..
28. <https://cycladic.gr/>. [Ηλεκτρονικό]
29. <https://www.mmca.gr/>. [Ηλεκτρονικό]
30. **NOESIS.** <https://www.noesis.edu.gr/>. [Ηλεκτρονικό]
31. **John Gillow, Bryan Sentance.** *World Textiles: A Visual Guide to Traditional Techniques* p.178. s.l. : Thames & Hudson , 2005. 9780500282472.
32. *World Textiles. A visual guide to traditional techiches* p.178.
33. **A, KFredberg.** *Window Shopping.* s.l. : Berceley university of California Press, 1994 p.188.
34. **Röllin, Peter. Stickerei-Zeit.** *Kultur und Kunst in St. Gallen 1870–1930.* s.l. : VGS Verlagsgemeinschaft, St. Gallen , 1989. ISBN 3-7291-1052-7 (in German).
35. **Scott, Yvette Stanton and Prue.** *Mountmellick Embroidery: Inspired by Nature.* s.l. : Vetty Creations, 2007(2nd ed.). ISBN 978-0-9757677-2-6.

